

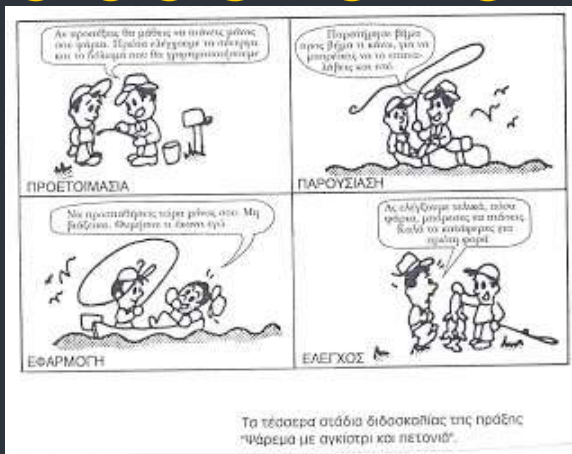
ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Η'

ΜΟΡΦΩΤΙΚΑ ΑΓΑΘΑ, ΜΕΘΟΔΟΙ ΚΑΙ ΜΕΣΑ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

2.2 Η μεθοδολογία στην αγωγή και τη διδασκαλία

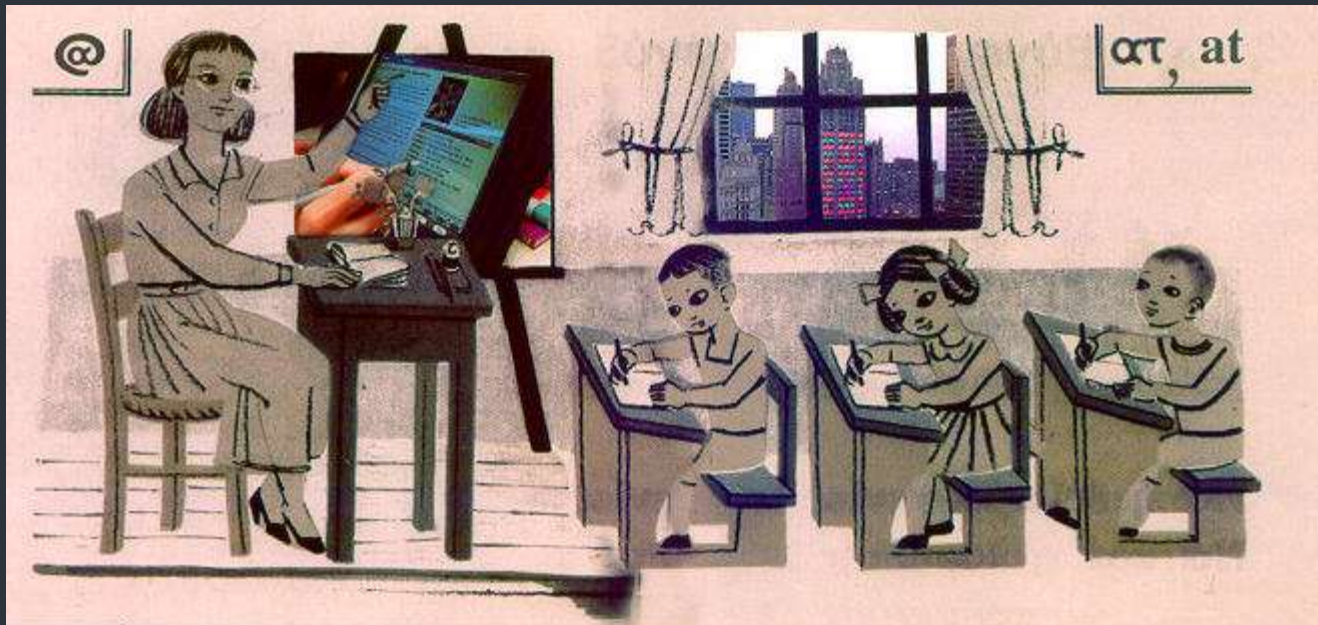

- Η διδακτική μεθοδολογία στο πρόσφατο παρελθόν
- Η σημερινή προβληματική γύρω από τη διδακτική μεθοδολογία
- Η ομαδική διδασκαλία

Η διδακτική μεθοδολογία στο πρόσφατο παρελθόν

- ▶ Η **διδακτική** είναι η επιστήμη που ασχολείται με τα προβλήματα της **διδασκαλίας** γενικά (Γενική Διδακτική) και με τα προβλήματα της διδασκαλίας του κάθε μαθήματος ειδικά (Ειδική Διδακτική).
- ▶ Ετυμολογικά προέρχεται από το ρήμα "διδάσκω" που σημαίνει μεταδίδω σε κάποιον το αντικείμενο μάθησης
- ▶ Διδακτική είναι μια επιστημονική περιοχή η οποία προετοιμάζει τους εκπαιδευτικούς, τους βοηθά και συμβάλλει στο έργο τους.

Λέξεις κλειδιά : μέθοδοι διδασκαλίας, διδακτέα ύλη, μέσα διδασκαλίας.

Διδακτική χρησιμοποιήθηκε

- ▶ για πρώτη φορά από τον **W. Ratichius** (1571-1635)

νέοι **και** ηλικιωμένοι θα
μπορούσαν σε μικρό χρονικό
διάστημα και εύκολα
να μάθουν άλλες γλώσσες

Αργότερα από τον *J. Comenius* (1591-1670) (έγραψε το πρώτο βιβλίο Διδακτικής : *Didactica Magna*)

ο οποίος την κατανοεί ως την τέχνη της διδασκαλίας «*όλων των πραγμάτων σε όλους τους ανθρώπους*».

Πρότεινε μια σειρά τριών σταδίων από τα οποία πρέπει να διέρχεται

η διδασκαλία:

Μνήμη (οι γνώσεις αποτυπώνονται στη μνήμη του μαθητή)

Κατανόηση (βαθύτερη εξέταση των πραγμάτων)

Χρήση (άσκηση)

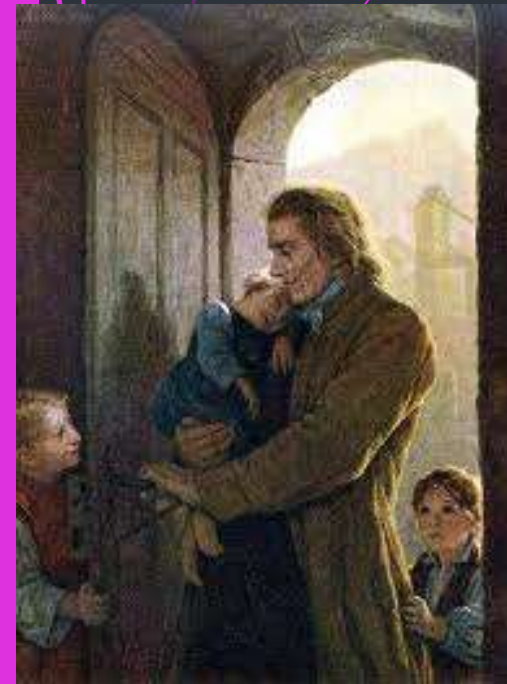

Ο Pestalozzi προτείνει τέσσερα στάδια:

6

- ▶ Εποπτεία, άμεση επαφή με τα πράγματα
- ▶ Ονομασία των πραγμάτων
- ▶ Αναλυτική περιγραφή τους
- ▶ Διευκρίνιση

ΕΡΒΑΡΤΙΑΝΗ ΜΕΘΟΔΟΣ

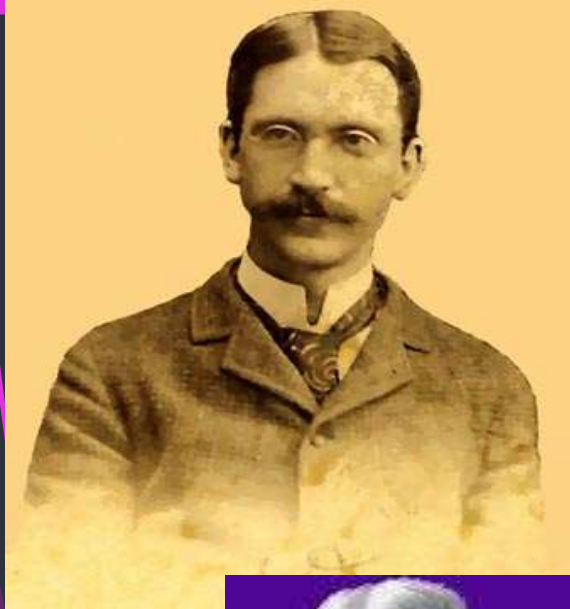
7

Διαμόρφωσε τα 5 τυπικά ή
ειδολογικά στάδια που
ανταποκρίνονται στη λογική των
ενηλίκων

1. **Προπαρασκευή** (Προετοιμασία των μαθητών για να δεχθούν τη νέα γνώση π.χ. με ανάκληση σχετικών γνώσεων)
2. **Προσφορά νέου** (Παρουσίαση και εξήγηση της νέας ενότητας)
3. **Σύγκριση** (Σύνδεση με τα προηγούμενα)
4. **Σύλληψη της έννοιας** (Γενίκευση, συμπεράσματα)
5. **Εφαρμογή / Άσκηση** (: η νέα γνώση δοκιμάζεται στη πράξη)

J. Dewey

Εμπνευστής

ΤΟΥ «*Σχολείου εργασίας*»

ΤΟΥ **ΠΑΙΔΟΚΕΝΤΡΙΚΟΥ**

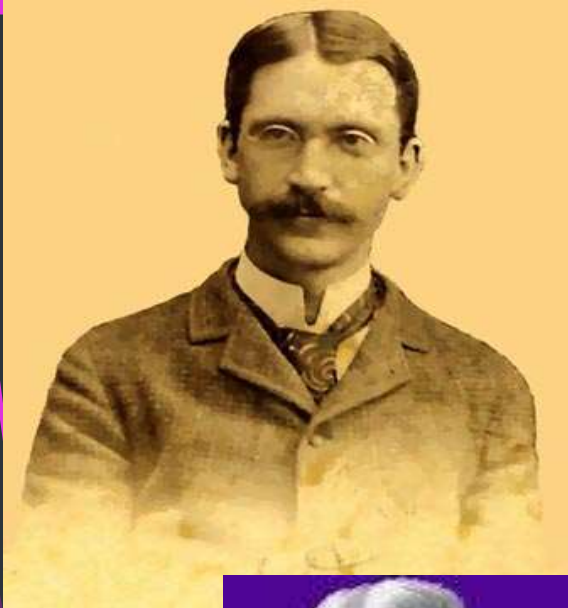
ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΜΑΘΗΣΗΣ,

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ ΤΗΣ **ΒΙΩΜΑΤΙΚΗΣ ΜΕΘΟΔΟΥ**

(ενεργητική συμμετοχή του μαθητή
και όχι στη μετάδοση γνώσεων,
αποθήκευση γνώσεων)

J. Dewey

9

Προτείνει τα εξής βήματα:

1. **Εμπειρία /παρουσίαση:** έλεγχος των προηγούμενων εμπειριών
2. **Εντοπισμός δυσκολίας/Σύνδεση** με τα προηγούμενα
3. **Προσπάθεια λύσης/Ταξινόμηση**
Προσδιορίζονται και ταξινομούνται ιεραρχικά τα στοιχεία της νέας ενότητας
4. **Σχεδιασμός της διδακτική πορείας** και εκτέλεση με βάση το προηγούμενο στάδιο
5. **Έλεγχος λύσης/ Επαλήθευση** ελέγχεται η νέα γνώση με βάση τις προηγούμενες εμπειρίες
6. **Αξιολόγηση** της μαθησιακής διαδικασίας

Η διδασκαλία είναι συμμετοχική και λαμβάνει υπόψη την αλληλεπίδραση των παιδιών μεταξύ τους, με το δάσκαλο και με το αναλυτικό πρόγραμμα.

How We Think (1933)

Κριτικός στοχασμός

«ενεργητική, επίμονη και προσεκτική διερεύνηση κάθε πεποίθησης ή υποτιθέμενης μορφής γνώσης υπό το φως των θεμελίων επάνω στα οποία βασίζεται, καθώς και των συνεπειών που τείνει να επιφέρει (η οποία) περιέχει τη συνειδητή και ηθελημένη προσπάθεια να εδραιωθεί μια πεποίθηση επάνω σε στερεή βάση αποδεικτικών στοιχείων και στη χρήση του ορθού λόγου».

Τριμερής διδασκαλία

11

Στην Ελλάδα παρουσιάστηκε από τον καθηγητή της Παιδαγωγικής **N.**

Εξαρχόπουλο η τριμερής πορεία. Δεν είναι απόλυτα δασκαλοκεντρική γιατί επιτρέπει και σχετική συμμετοχή του μαθητή στη διαδικασία της διδασκαλίας.

Όπως έλεγε: «η γενική πορεία της συστηματικής διδακτικής εργασίας πρέπει να είναι τριμερής, δηλ. να περιλαμβάνει τρεις φάσεις: την πρόσκτηση, την επεξεργασία και την εμπέδωση».

Τριμερής διδασκαλία

12

Παρουσίαση

Σύνδεση με τα προηγούμενα, παρουσίαση της νέας ενότητας ως συνέχεια της προηγούμενης. Έχει στόχο να σχηματίσει ο μαθητής ολική αντίληψη των όσων διδάσκεται.

Επεξεργασία

Το πιο εκτεταμένο στάδιο, απαιτεί το μεγαλύτερο μέρος της διδακτική ώρα. Γίνεται ανάλυση και διερεύνηση των επιμέρους στοιχείων της νέας ύλης. Βασική επιδίωξη είναι να διεισδύσει ο μαθητής όσο γίνεται βαθύτερα στο περιεχόμενο των νέων γνώσεων, ενεργοποιώντας όλες τις γνωστικές του ικανότητες.

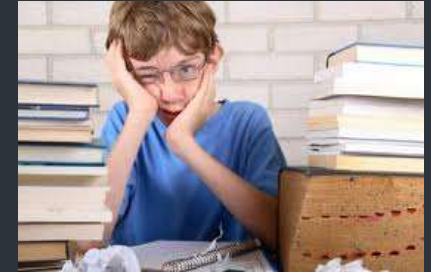
Εμπέδωση

Ανακεφαλαίωση ώστε να δοθεί πλήρης εικόνα των όσων διδάχθηκαν (με ταξινομήσεις, ασκήσεις & εφαρμογές) , ώστε να τα συνδέει, να τα διατηρεί στη συνείδησή του και να τα χρησιμοποιεί εύκολα κάθε φορά που χρειάζεται.

Η σημερινή προβληματική γύρω από τη διδακτική μεθοδολογία

Βασικά γνωρίσματα:

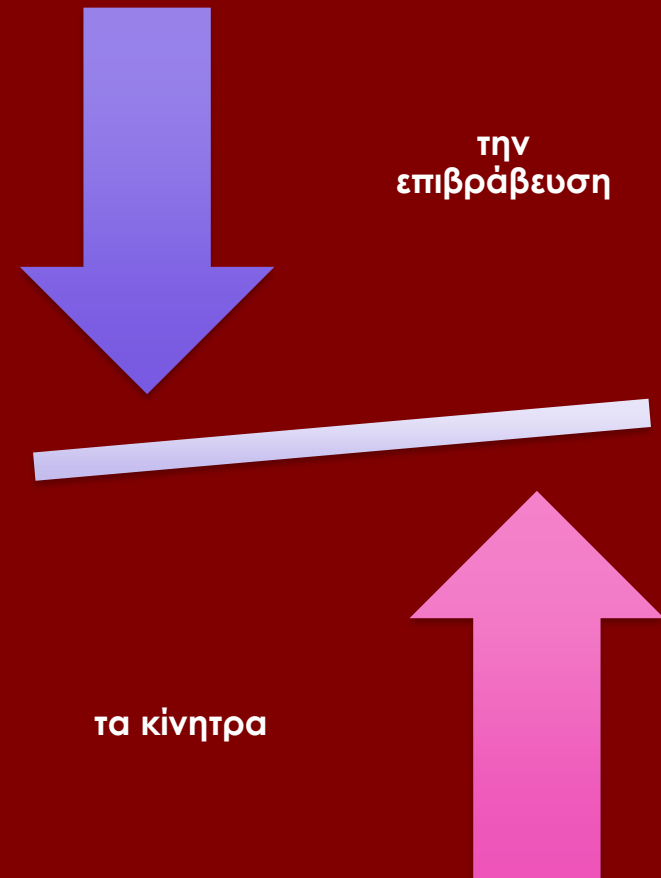
- Είναι προσαρμοστική
- Προϋποθέτει τον μαθητή
- Προϋποθέτει τις συνθήκες μάθησης
- Προλαβαίνει τις άσκοπες ενέργειες
- Στηρίζεται σε διάφορες αρχές
- Εξασφαλίζει δυνατότητες τρόπων μάθησης
- Εξασφαλίζει την ακριβέστερη διάγνωση κλίσεων και διαφερόντων

3. Μέσα αγωγής και διδασκαλίας

- ▶ Έπαινος & επιβράβευση
- ▶ Επιτυχία & ενθάρρυνση
- ▶ Υπενθύμιση, νουθεσία, επίπληξη
- ▶ Απειλή, τιμωρία
- ▶ Ελευθερία & πειθαρχία
 - ▶ Σχολική πράξη & πειθαρχία
 - ▶ Πειθαρχία & αυτοπειθαρχία
- ▶ Κίνητρα

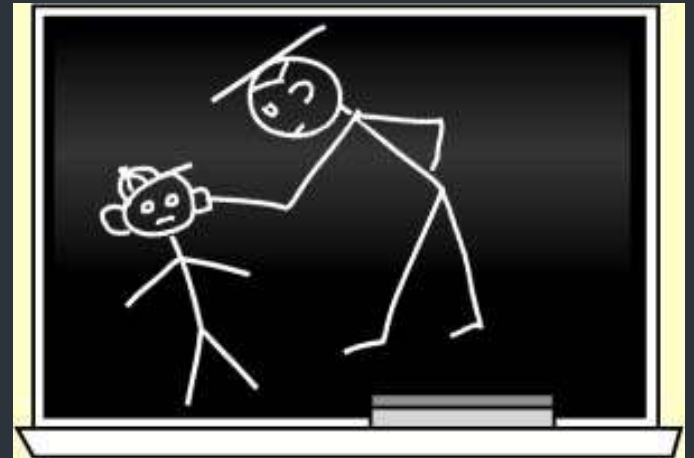

Σχολική πειθαρχία

15

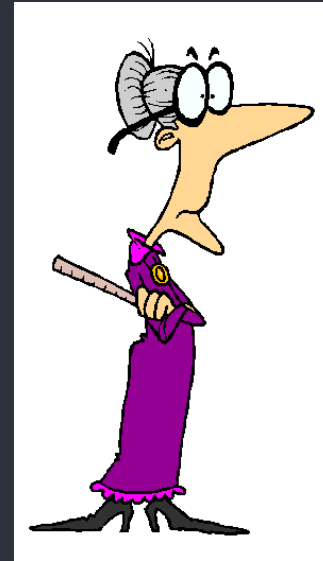
► Μια κοινωνία για να λειτουργήσει σωστά, ομαλά και αξιοκρατικά, θα πρέπει να έχει και να εφαρμόζει νόμους και κανόνες, που η ίδια επέλεξε ελεύθερα και δημοκρατικά και αποδέχτηκε με τη συντριπτική πλειοψηφία των μελών της.

► Αντίθετα ο «αυταρχισμός», ως σύστημα και ως συμπεριφορά, δέχεται ότι η επιβολή μιας θέλησης ή κάποιων επιλογών, δεν είναι κάτι αρνητικό και μπορεί να γίνεται υπό όρους που θέτονται μονομερώς ή και αυθαίρετα από την εξουσία.

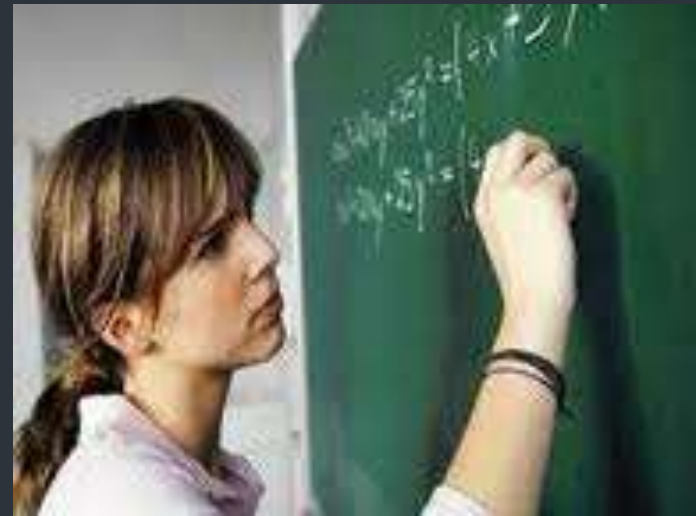
Τμήμα, εικόνα και μικρογραφία της κοινωνίας είναι και το σχολείο. Ο τρόπος λειτουργίας και διακυβέρνησης του σχολείου (δημοκρατικά ή αυταρχικά) αφορά, ενδιαφέρει και απασχολεί ολόκληρη τη σχολική κοινότητα.

Στο παρελθόν το σχολείο διακατέχονταν από πνεύμα αυταρχισμού και υπέρμετρης «συντήρησης». Η δομή του ήταν συγκεντρωτική, δεσμευτική και αυταρχική. Το κύριο μέσο επιβολής των απόψεών του ήταν η τυφλή «πειθαρχία» από τους «αρχόμενους» .

Σήμερα, η δυσκολία των παιδαγωγών βρίσκεται στο συνδυασμό:

- ❖ ελευθερίας έκφρασης και δράσης με την ανάπτυξη συνείδησης κοινωνικής ευθύνης,
- ❖ ελεύθερης, υπεύθυνης συμμετοχής και σύμπραξης όλων μέσα στην κοινωνία.

Η έννοια της πειθαρχίας και της «τάξης» στη σχολική τάξη

«Αυτό που το σχολείο θεωρεί επιθυμητή συμπεριφορά δεν είναι πάντοτε κάτι που ο μαθητής το κατέχει, αλλά ένα είδος μάθησης που αποκτά σταδιακά».

«Το σχολείο πρέπει να διδάξει την κοινωνική συμπεριφορά με συστηματικό τρόπο, όπως ακριβώς κάνει και με τα γνωστικά αντικείμενα».

- ▶ Η «τάξη» (ως όρος) αναφέρεται στη διευθέτηση πραγμάτων, προσώπων και καταστάσεων με τρόπο σύμφωνο με ορισμένες αρχές.
- ▶ Η «τάξη» (ως έννοια) εκφράζει μια γενικευμένη πειθαρχία που συνέχει την υλική υπόσταση, τα πρόσωπα και τις λειτουργίες της εκπαίδευσης. Αντίθετα, η απόκλιση από τον κανόνα της αναμενόμενης από τους μαθητές τάξης, αποτελεί έκφραση αταξίας ή απειθαρχίας».

απαιτεί δημοκρατική, υπεύθυνη συμπεριφορά από μικρούς και μεγάλους

προϋποθέτει, υπερασπίζεται, αγωνίζεται για την τάξη και την ευνομία

καλλιεργεί την επιείκεια, χωρίς να νομιμοποιεί τις αποκλίσεις, τις «αταξίες»

υπερασπίζεται το κύρος του και δεν καλλιεργεί την εντύπωση της ασυδοσίας

απαιτεί δημοκρατική, υπεύθυνα συμπεριφορά από μικρούς και μεγάλους

προϋποθέτει, υπερασπίζεται, αγωνίζεται για την τάξη και την ευνομία

καλλιεργεί την επιείκεια, χωρίς να νομιμοποιεί τις αποκλίσεις, τις «αταξίες»

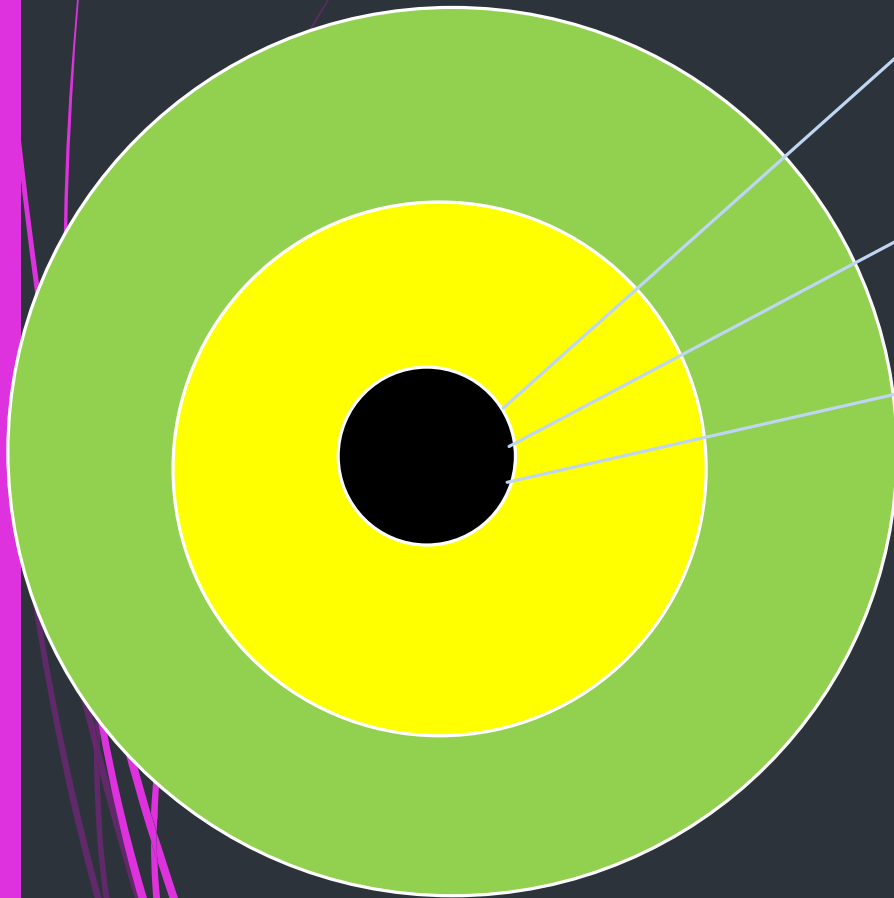
υπερασπίζεται το κύρος του και δεν καλλιεργεί την εντύπωση της ασυδοσίας

πορεύεται δημοκρατικά, αλλά όταν χρειαστεί κάνει παρατηρήσεις

αποδοκιμάζει πράξεις αποκλίνουσες και ακραίες

επιβάλλει ποινές για την παιδαγωγική του αποτελεσματικότητα

Οι σημερινές κυρώσεις έχουν τη μορφή:

της παρατήρησης

της επίπληξης

της ωριαίας απομάκρυνσης από τη σχολική αίθουσα για μαθητικές «αταξίες» όπως διαταραχή του μαθήματος, βωμολοχίες, αγενή συμπεριφορά, χρήση βίας, εκδήλωση επιθετικότητας.

Αιτίες έλλειψης πειθαρχίας

22

- ▶ Ελλιπής εμπιστοσύνη στον εκπαιδευτικό
- ▶ Δυσαρέσκεια προς το σχολείο
- ▶ Έλλειψη ενδιαφέροντος
- ▶ Απουσία κινήτρων και αδυναμία συγκέντρωσης
- ▶ Ανάγκη για αναγνώριση
- ▶ Ψυχολογικά προβλήματα συμπεριφοράς
- ▶ Προβλήματα στην οικογένεια

1979

Παιδεία...

2019

Τα παιδιά είναι
αυτοί;

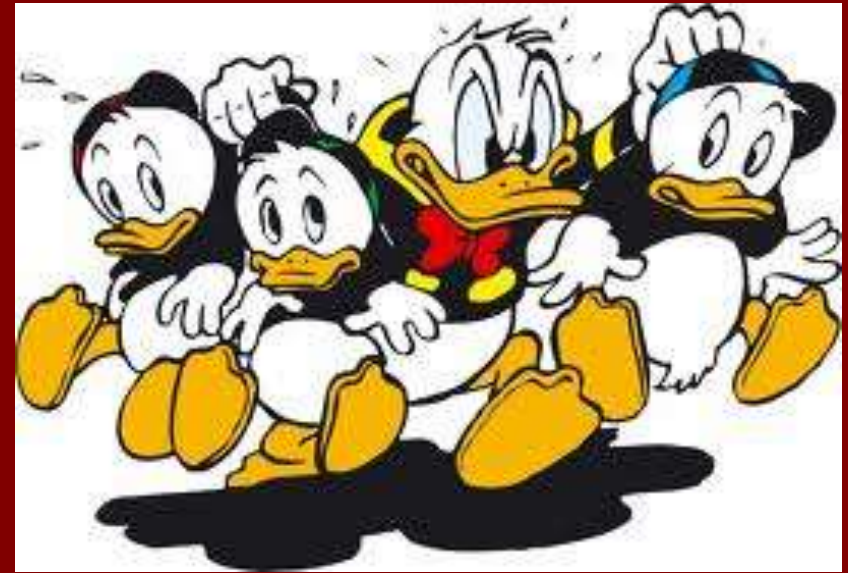

Τα παιδιά είναι
αυτοί;

Τα κίνητρα στη διδασκαλία & τη μάθηση

24

- ▶ Τι μας ωθεί να είμαστε ενεργητικοί;
- ▶ Γιατί όταν είμαστε ενεργητικοί φερόμαστε κατά ένα συγκεκριμένο τρόπο;
- ▶ Πώς συμβάλλει κάποιος παράγοντας στην αλλαγή μιας δραστηριότητας;

Τα κίνητρα στη διδασκαλία & τη μάθηση

- ▶ Διάκρίνονται σε εξωτερικά και εσωτερικά
- ▶ **Εξωτερικά** ή ετερόνομα κίνητρα μάθησης προέρχονται από το περιβάλλον. Πρόκειται για εξωτερικές θετικές ή αρνητικές ενισχύσεις που δραστηριοποιούν το μαθητή για να επιτύχει ένα σκοπό
- ▶ **Εσωτερικά** (ή αυτόνομα) είναι τα κίνητρα που ωθούν σε μια δραστηριότητα η οποία αποτελεί αυτοσκοπό (προκαλεί ευχαρίστηση, χωρίς ανταμοιβές ή εξαναγκασμούς)

Το ενδιαφέρον εστιάζεται στην δημιουργία εσωτερικών κινήτρων μάθησης. Λόγοι:

- Η μάθηση που γίνεται με βάση τα εσωτερικά κίνητρα είναι διαρκέστερη
- Τα εσωτερικά κίνητρα εξακολουθούν να επενεργούν και μετά την αποφοίτηση του μαθητή από το σχολείο
- Η ενασχόληση με ένα ενδιαφέρον θέμα δίνει χαρά και ικανοποίηση στο μαθητή (εμπεριέχει ενίσχυση)

Παράγοντες δραστηριοποίησης κινήτρων μάθησης

1. Ο μαθητής
2. Η διαμόρφωση της διδασκαλίας

Το σχολείο επηρεάζει:

- **Μακροπρόθεσμα** και τα δύο πρώτα
- **Βραχυπρόθεσμα** το δεύτερο

Θεμελιώδη κίνητρα μάθησης

28

- ▶ Αίσθηση κοινωνικής αναγνώρισης
- ▶ Αίσθηση ασφάλειας & σιγουριάς
- ▶ Αίσθηση εμπιστοσύνης
- ▶ Αίσθηση ανεξαρτησίας & υπευθυνότητας

Η ομαδική διδασκαλία

29

Ο όρος «διδασκαλία σε ομάδες» σημαίνει:

Μια μορφή διδασκαλίας όπου οι μαθητές είναι οργανωμένοι σε ομάδες εργασίας προκειμένου να πετύχουν συγκεκριμένους διδακτικούς και παιδαγωγικούς σκοπούς.

Η έκφραση «διδασκαλία με ομάδες» εμφανίστηκε για πρώτη φορά στην παιδαγωγική ορολογία από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα

Στόχοι που επιδιώκεται να κατακτηθούν με τη βοήθεια της ομαδικής διδασκαλίας

31

Σκοποί στην κοινωνική περιοχή

Η διδασκαλία σε ομάδες οφείλει:

- Να συντελέσει στην ανάπτυξη των κοινωνικών αρετών που είναι αναγκαίες για τη ζωή
- Να ικανοποιήσει τη διάθεση των παιδιών για εργασία
- Να βοηθήσει στην ανάπτυξη της διάθεσης για
 - ▶ εργασία,
 - ▶ αλληλοβοήθεια,
 - ▶ αλληλοκατανόηση
- Να δημιουργήσει μια στενή επικοινωνία μεταξύ σχολείου και σπιτιού
- Να εκπαιδεύσει τα παιδιά για τα μελλοντικά προβλήματα της ζωής τους.

Σκοποί στην νοητική περιοχή

32

Η διδασκαλία σε ομάδες οφείλει:

- **Να κάνει την απόκτηση γνώσεων ανετότερη, βαθύτερη, πλουσιότερη, ακριβέστερη, διαρκέστερη**
- **Να διδάξει τα παιδιά πώς μαθαίνει κάποιος καλύτερα**
- **Να δώσει στα παιδιά τη δυνατότητα να απασχοληθούν με εργασίες που ανταποκρίνονται στα διαφέροντά τους και τις ικανότητές τους**
- **Να ξυπνήσει στα παιδιά την επιθυμία για αυτοδιδασκαλία και αυτό-μόρφωση**
- **Να βοηθήσει στο ξεδίπλωμα της προσωπικότητας**

Σκοποί στην νοητική περιοχή

33

Η διδασκαλία σε ομάδες οφείλει:

- **Να υποβοηθήσει την πρωτοβουλία, την οξύτητα της αντίληψης και το επιχειρηματικό πνεύμα**
- **Να αναπτύξει την ενεργητικότητα και τη δημιουργική δραστηριότητα του ατόμου**
- **Να βοηθήσει στην απόκτηση αυτό-εμπιστοσύνης και κριτικής ικανότητας**
- **Να κάνει τα παιδιά ικανά να διατυπώνουν σκέψεις με καθαρότητα και σαφήνεια**

Σκοποί στην ηθική περιοχή

34

Η διδασκαλία σε ομάδες ως ομαδική ζωή οφείλει να προκαλέσει:

- Το σεβασμό για τον πλησίον
- Την προσωπική αξιοπρέπεια
- Την εσωτερική πειθαρχία
- Την αυτοκυριαρχία
- Το θάρρος για έκφραση της γνώμης
- Το πνεύμα του υπεύθυνου διαλόγου

Η προσφορά της διδασκαλίας σε ομάδες συνίσταται:

35

- ✓ Στην αύξηση των δυνατοτήτων του ατόμου για αλληλεπίδραση & υποβοήθηση των παιδιών που έχουν γλωσσικές δυσκολίες
- ✓ Στην ανάπτυξη της ικανότητας για κριτική εξέταση αντικειμένων & δεδομένων
- ✓ Στην ενίσχυση των παραγωγικής και δημιουργικής σκέψης
- ✓ Στην ανάπτυξη της ευαισθησίας για τους άλλους

Τρόποι ομαδοποίησης των μαθητών

36

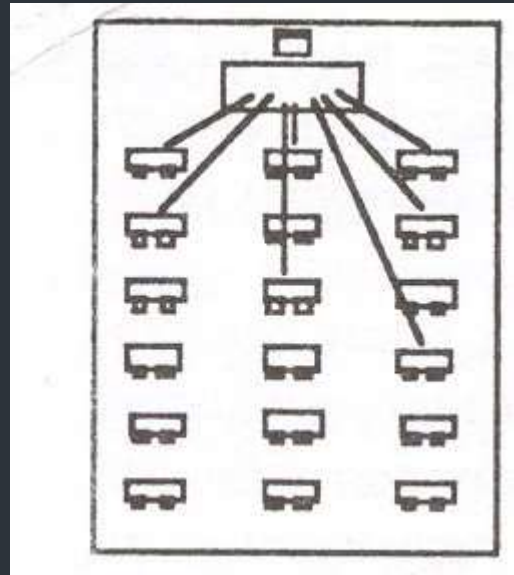
- ▶ Λαμβάνονται υπόψη παράγοντες, όπως
 - ▶ η σχολική τάξη,
 - ▶ η φύση του μαθήματος,
 - ▶ οι διδακτικοί σκοποί & στόχοι,
 - ▶ ο διαθέσιμος χρόνος,
 - ▶ ο εξοπλισμός της τάξης
- ▶ Διαμόρφωση ομάδων :
 - ▶ αυθόρμητα & ελεύθερα,
 - ▶ με σταθερό & καθορισμένο τρόπο (βοηθούν τα κοινωνιογράμματα)

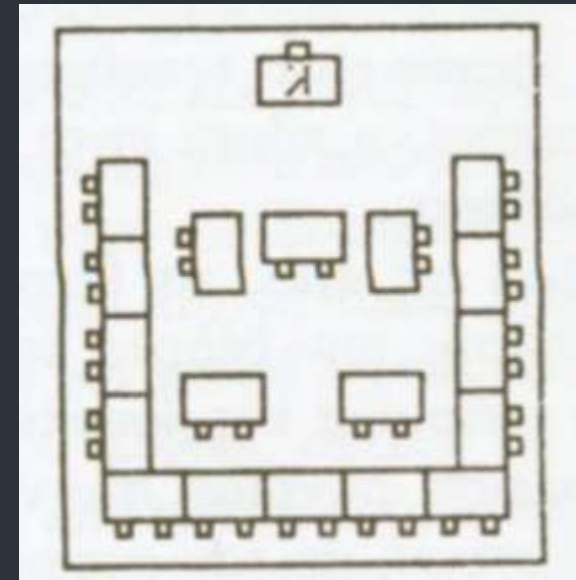
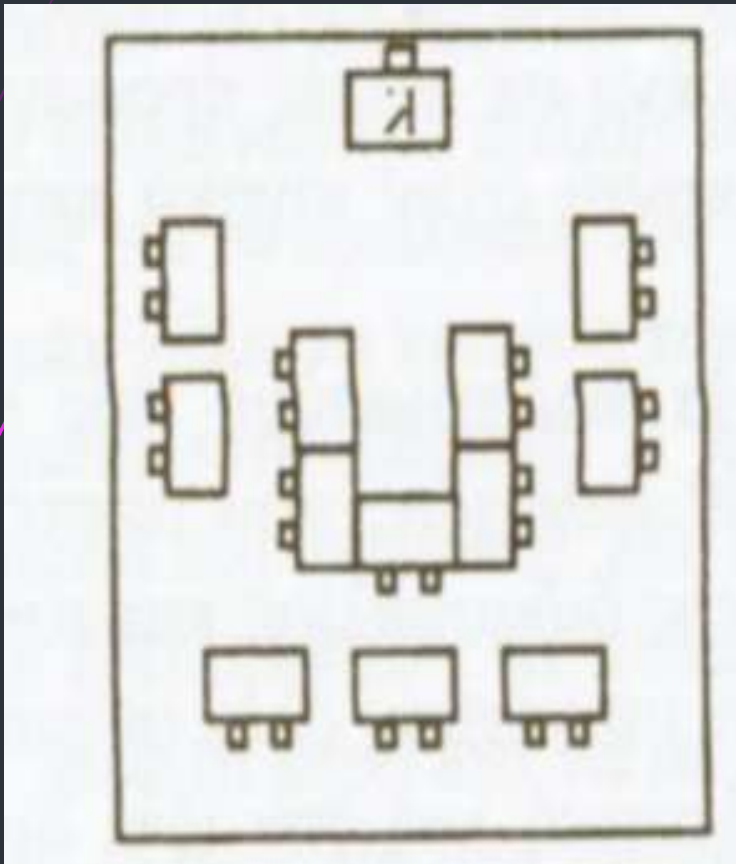
Μέγεθος ομάδων (αριθμητικά)

- ▶ 2-4 μικρές ομάδες
- ▶ 5-8 μεσαίες ομάδες
- ▶ 8-15 μεγάλες ομάδες
- ▶ 82.7% των μαθητών προτιμούν ομάδες 2- 6 ατόμων (δεν εμποδίζεται αλλά διευκολύνεται η ενεργητική συμμετοχή κάθε μέλους και παρέχεται η ευκαιρία ανάπτυξης πρωτοβουλιών, καλλιέργειας δεξιοτήτων και δυνατότητα αξιολόγησης της εργασίας του)

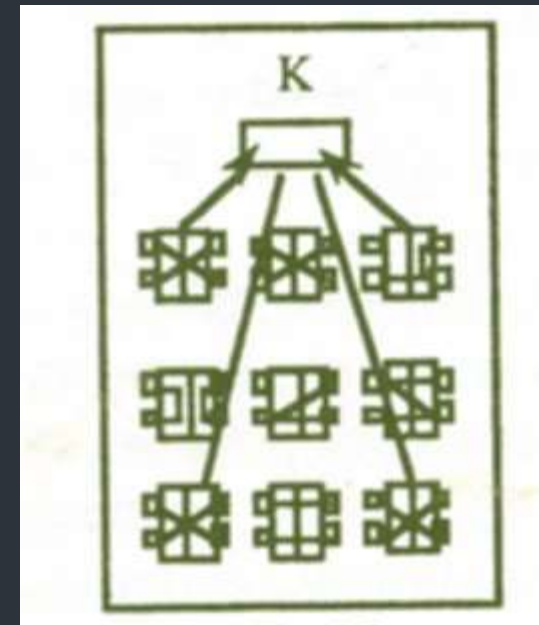
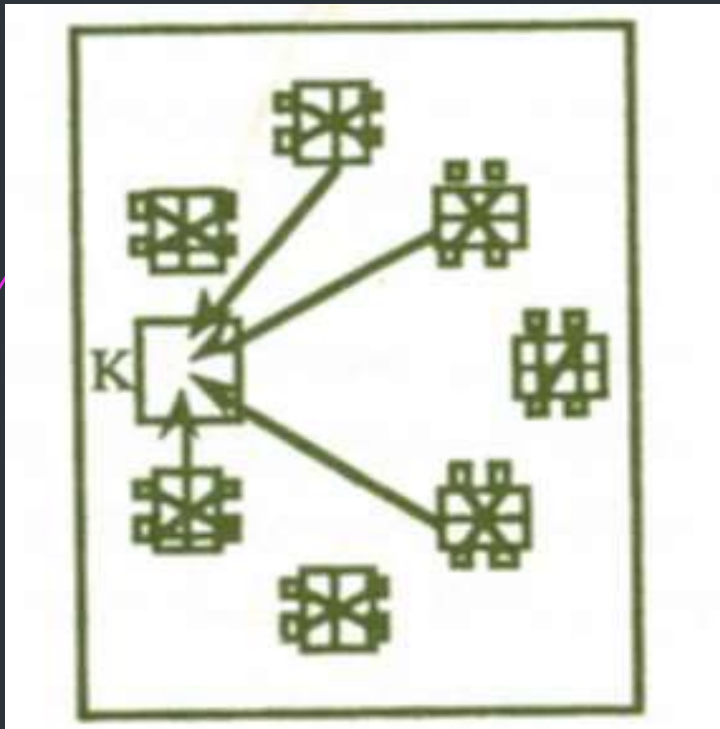
Μετωπική διδασκαλία με παραδοσιακό τρόπο διάταξης θρανίων

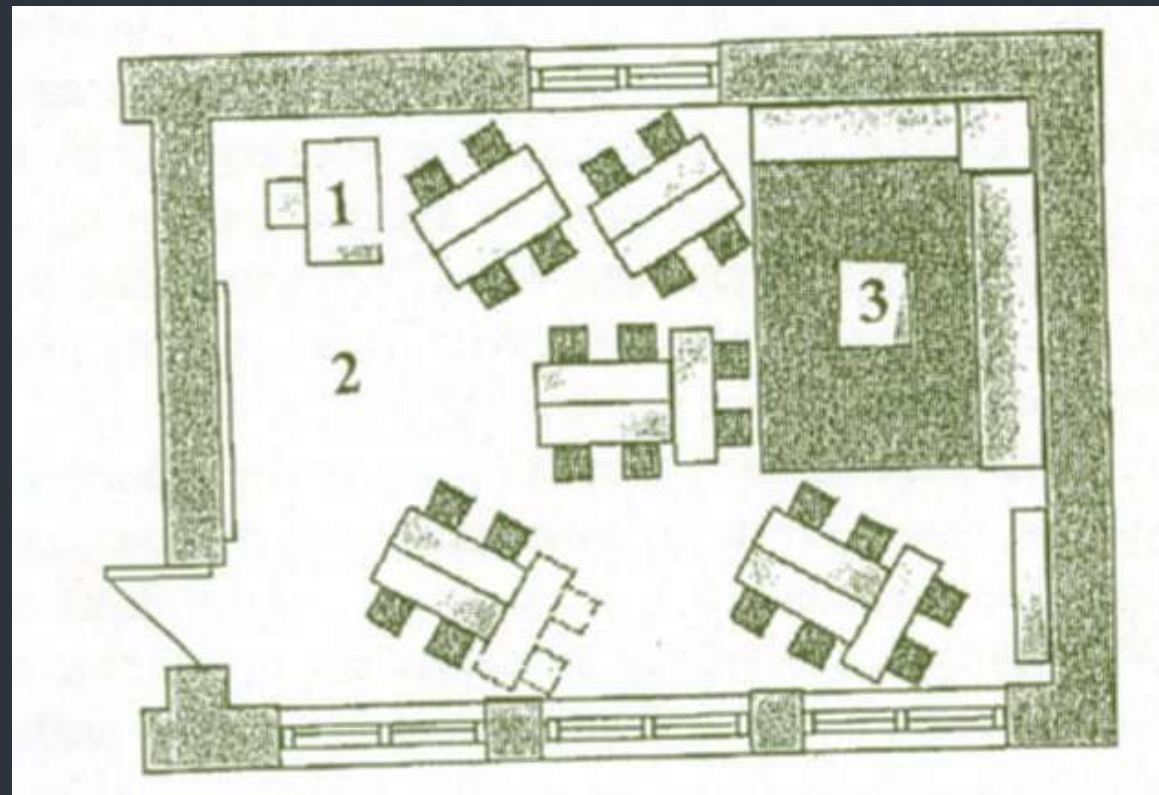
Μετωπική διδασκαλία με διάταξη θρανίων σε σχήμα Π

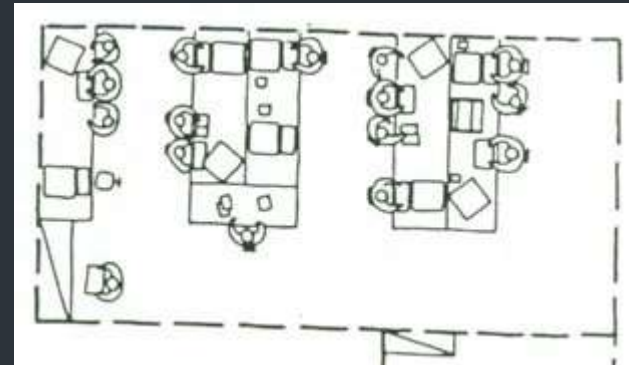
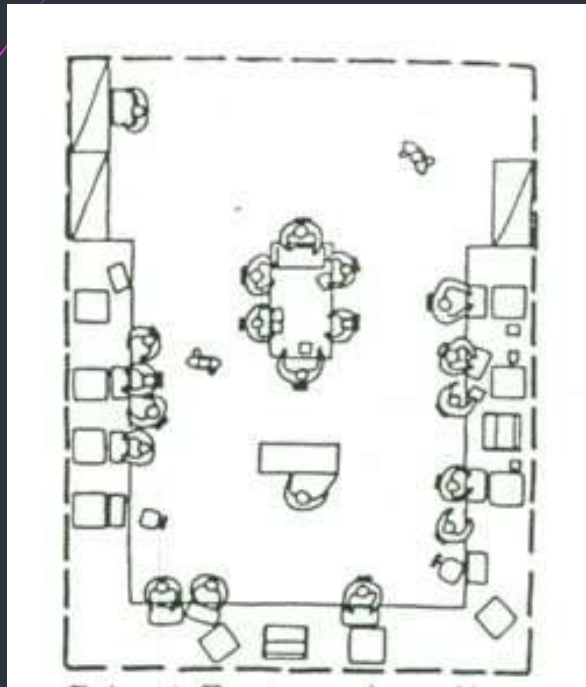
Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία στην παραδοσιακή τάξη με διάφορες διατάξεις θρανίων

Οργάνωση τάξης για ομαδοσυνεργατική διδασκαλία

Μάθημα στο εργαστήριο υπολογιστών του σχολείου με ομαδοσυνεργατική διδασκαλία

Διάρθρωση (φάσεις) διδασκαλίας με ομάδες

44

A' φάση: τίθεται από τον εκπαιδευτικό στο σύνολο της τάξης το θέμα ή πρόβλημα

B' φάση: συζήτηση του θέματος μεταξύ των μαθητών στις ομάδες (επεξεργάζονται όλες το ίδιο θέμα ή μέρος του ίδιου θέματος)

Η κάθε ομάδα ανακοινώνει τα αποτελέσματα της στην ολομέλεια της σχολικής τάξης

Ακολουθεί συζήτηση πάνω στα αποτελέσματα και αξιολόγησή τους

Διατυπώνονται συμπεράσματα

Η σύγχρονη εκπαίδευση οφείλει να εκτεθεί σε φιλοσοφικές διαδρομές μέσα στην τάξη προκειμένου να αποκτήσουν νόημα τα ερωτήματα- ζητήματα που αναδύονται κατά την εκπαιδευτική διαδικασία.

‘Η αναζήτηση της γνώσης
προϋποθέτει την αμφισβήτηση των
ήδη κατακτημένων γνώσεων.

Η σύγχρονη παιδαγωγική θα μπορούσε να ακολουθήσει το παράδειγμα του Σωκράτη, ο οποίος διατυπώνοντας κατάλληλες ερωτήσεις οδηγούσε τον συνομιλητή του, σταδιακά,

σε μια πιο καθαρή ανάπτυξη των σκέψεών του, έως ότου φτάσει στο σημείο να μπορεί να εκφράσει αυτό που βρισκόταν σε λανθάνουσα μορφή μέσα του.

Το κλίμα στην τάξη

Μια από τις κυριότερες συνθήκες που πρέπει να εξασφαλίσει ο εκπαιδευτικός είναι η δημιουργία του κατάλληλου κλίματος στην τάξη, με σκοπό να υπάρξει και το μέγιστο δυνατό αποτέλεσμα από το πρόγραμμα της φιλοσοφίας για παιδιά.

Η δημιουργία ενός κλίματος καλής επικοινωνίας, σεβασμού, και συνεργασίας των

μαθητών μεταξύ τους και με τον δάσκαλο, θέτει τις βάσεις για την εφαρμογή του εκπαιδευτικού προγράμματος P4C (Philosophy for Children).

Η συζήτηση στην τάξη

- ▶ Κατά την διάρκεια της συζήτησης, τα παιδιά σκέφτονται, εξηγούν και επεξηγούν.
- ▶ Μέσα από μια γόνιμη συζήτηση, προάγεται η ενδυνάμωση της σκέψης
- ▶ Τα παιδιά συνεργάζονται, ώστε να φτάσουν στην κατάλληλη απάντηση και νιώθουν ότι ανήκουν σε μια ομάδα με κοινό άξονα την διαλογική έρευνα

«μαθαίνω να σκέφτομαι μαζί με τον άλλο»

